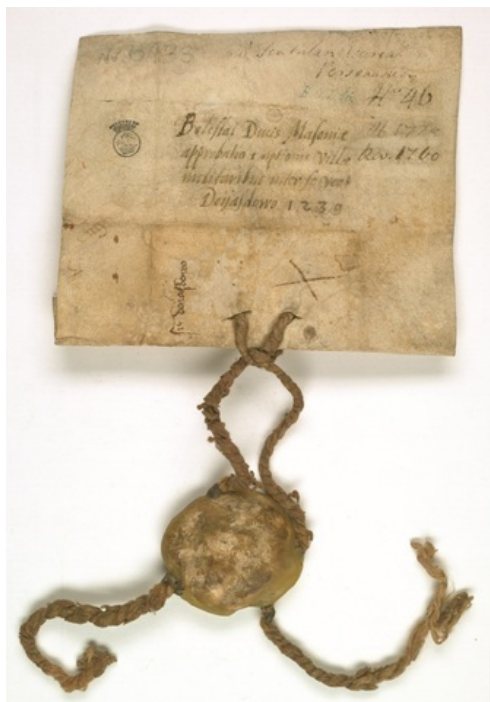

Księżę na rok. Bolesław I

Autor: Fot. FOT. UNDEFINED/GETTY IMAGES

Najstarszy syn Konrada I Mazowieckiego niezbyt długo cieszył się samodzielnymi rządami na Mazowszu. Dlatego też jego obecność na scenie politycznej była związana z niekończącą się batalią jego ojca o tron krakowski.

Małżeństwo Konrada z księżniczką ruską Agafią trwało blisko 40 lat. Para doczekała się dziesięciorga dzieci. Pierworodnym był Bolesław, urodzony około 1210 roku. Chłopiec otrzymał wykształcenie odpowiednie dla przyszłego władcy – jednym z jego wychowawców i mentorów był Krzywosąd, późniejszy cześnik

Adam Boniecki, Artur Reiski, Herbarz polski. T. 13: Krzemieniowscy – Lasoccy, Warszawa 1909, ze zb. Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie.1

Piastowska gra o tron

Zasada senioratu, wprowadzona przez Bolesława Krzywoustego, tytuł księcia zwierzchniego i tron krakowski (dzielnicę senioralną) przyznawała najstarszemu z Piastów. Jednak reguła ta od samego początku była stosowana mocno niekonsekwentnie. Poszczególni książęta piastowscy prowadzili własną politykę, zawierając sojusze jedynie dla doraźnych korzyści. W 1194 roku, po śmierci Kazimierza Sprawiedliwego, korona książęca przypadła jego najstarszemu żyjącemu synowi – Leszkowi (zwanemu Białym), a umożliwiła to zasada primogenitury: najstarszy syn przejmuje „stanowisko”. Jednak chłopiec miał dopiero 10 lat i nie mógł władać samodzielnie. Władzę nad księstwem przejęła wówczas regencja, na której czele stanęła jego matka, Helena Znojemska. Lata przepychanek o tron krakowski z piastowskimi krewniakami doprowadziły księcia do tragicznego finału. Miało to również wpływ na dotychczasową sytuację polityczną na mazowieckim dworze.

Krwawa łaźnia

W 1127 roku w Gąsawie (dzisiejsze województwo kujawsko-pomorskie) odbył się zjazd Piastów – był plan, aby wypracować tam jakąś płaszczyznę porozumienia i współpracy. Udział w nim mieli wziąć najważniejsi w owym czasie przedstawiciele dynastii: książę sandomierski i krakowski Leszek Biały, książę śląski Henryk Brodaty, książę mazowiecki Konrad, książę wielkopolski Władysław Odonic oraz książę pomorski Świętopełk. „Ale Świętopełk i Odonic długo się nie zjawiali, aż w końcu, po kilkunastu dniach, na oczekujących na nich Leszka i Henryka napadli jacyś rycerze. Książę wrocławski został ranny, a życie ocalił tylko dzięki wiernemu rycerzowi Peregrynowi z Wissenburga, który zasłonił go własnym ciałem. Natomiast Leszka napastnicy dopadli w łaźni. Nagi książę wskoczył na konia i zaczął uciekać w kierunku Gniezna, ale rycerze doścignęli go w nieodległej wsi Marcinkowo”

Mirosław Maciorowski, Beata Maciejewska, Władcy Polski. Historia na nowo opowiedziana, wyd. AGORA, Warszawa 2018, s. 321.2

. Zginął przebity włócznią. Historycy nie są zgodni co do osoby zleceńodawcy (najczęściej typują Świętopełka i Odonica), bo tak na dobrą sprawę mógł to być każdy z żyjących ówczesznie Piastów, ale za to wskazują jedną osobę, która w zbrodni na pewno nie maczała palców. To brat zamordowanego księcia – Konrad I Mazowiecki.

To okrutne morderstwo zakończyło symbolicznie epokę, w której pretendenci do krakowskiego tronu próbowali się jeszcze dogadywać i podporządkowywać władzy zwierzchniej. Uruchomiło za to nową falę „następców” Leszka Białego. Jednym z tych, który zgłaszał pretensje do tronu, był jego brat. Nie pogrążył się jednak za mocno w żałobie – na pogrzeb wysłał Bolesława, a sam rozpoczął przygotowania do przejścia władzy nad dzielnicą senioralną.

W tamtym okresie książę Bolesław miał już 18 lat i na dobre został wciągnięty przez rodzica w plany polityczne. „(...) wyruszył do Małopolski, gdzie towarzyszył ojcu w Skaryszewie (pod Radomiem) w czasie prowadzonych rozmów z księżną Grzymisławą, wdową po Leszku Białym”

Janusz Grabowski, Poczet książąt i księżnych mazowieckich, AVALON, Kraków 2019.3 . Stary Piast chciał przejąć opiekę nad małoletnim bratankiem Bolesławem (zwanym Wstydliwym). Była to de facto próba przejęcia władzy. Jednak księżna nie dała się zastraszyć i przekazała opiekę nad synem innemu z krewnych męża – Władysławowi Laskonogiemu. Ten jednak musiał pilnować spraw w swojej dziedzinie (Wielkopolska) i w dzielnicy senioralnej zasiadł Henryk Brodaty.

W całej tej kampanii brał udział młody Bolesław. Wkrótce, wraz z ojcem, wyruszył na ziemię łęczycką i sieradzką, które Konrad I opanował.

Oddaj Sandomierz!

W 1229 roku Grzymisława została zmuszona do odstąpienia Konradowi znacznej części dzielnicy sandomierskiej. Terytorium to objął Bolesław I, który zaczął się tytułować księciem sandomierskim. Ale Konrad I nie zamierzał odpuszczać i wyruszył zbrojnie z zamiarem odbicia krakowskiego tronu. Mazowieckie oddziały poniosły jednak klęskę w każdej ze stoczonych w tej kampanii bitew i zmuszone były do odwrotu.

W myśl powiedzenia „jak nie kijem go, to pałką”, książę Konrad przystąpił do realizacji kolejnego planu – po prostu porwał Brodatego i uwięził w Płocku. „Następnie opanował Kraków, w którym sprawował (lub starał się sprawować) rządy przez niespełna dwa lata. W wyniku interwencji żony Henryka – Jadwigi (późniejszej świętej, cieszącej się już za życia wielkim uznaniem i prestiżem w kręgach dworskich i kościelnych) Henryk został uwolniony z więzienia w zamian za zrzeczenie się praw do Krakowa” Henryk Samsonowicz, Konrad Mazowiecki, AVALON, Kraków 2008, s.78.4 .

Zaraz potem wyparł Konrada z Małopolski, zmuszając go do oddania bratowej władzy w Sandomierzu. A jak na taki obrót spraw zareagował nasz stary książę? Ano... uwięził Grzymisławę wraz z jej synem, najpierw w Czersku, a potem w klasztorze benedyktyńskim w Sieciechowie. „(...) w 1232 roku doszło do ugody, w wyniku której ziemię sandomierską ponownie uzyskała Grzymisława, korzystająca z poparcia Henryka, natomiast Łęczyca i Sieradz przyznane zostały Konradowi. Niemal natychmiast, w 1233 roku, książę mazowiecki doprowadził do kolejnego zjazdu z Grzymisławą, podczas którego wiarołomnie uprowadził księżnę, by wymusić na niej oddanie Sandomierszczyzny. **Tamże, s. 79.5**”.

Książę płocki

W 1234 roku Bolesław otrzymał część Mazowsza na północ od Wisły i Bugu (jego brat Kazimierz otrzymał Kujawy). Miały być to dzielnice tymczasowe, gdyż po śmierci Konrada synowie mieli dokonać ponownego sprawiedliwego podziału.

W kolejnych latach Bolesław zaangażował się na odcinku polityki pruskiej i ruskiej, wspierając m.in. osadzenie braci dobrzyńskich w Drohiczyńcu i uczestnicząc w 1238 roku w wojnie przeciw księciu halickiemu Danielowi i władcy litewskiemu Mendogowi. Sytuacja była bowiem dynamiczna – dawni sojusznicy stawali się przeciwnikami, ale dzieje książąt piastowskich są pełne nagłych zwrotów akcji.

Batalia o władzę

Małżeństwo Bolesława I z Gertrudą, wnuczką Henryka Brodatego, było krokiem w kierunku złagodzenia dosyć napiętych relacji między Piastami mazowieckimi a śląskimi (kilka lat później, drugi z synów Konrada – Kazimierz, ożenił się z jej siostrą – Konstancją). Związek trwał ponad dekadę i był bezdzietny. Księżna zmarła w 1244 roku. Kilka miesięcy później Bolesław ożenił się z Anastazją, księżniczką bełską, co wskazuje, że kontakty z Rusią wróciły do normy.

Najstarszy Konradowic długo czekał na mazowiecki tron, ale wreszcie się doczekał. Ostatniego dnia sierpnia 1247 roku zmarł Konrad I Mazowiecki. Na mocy testamentu Mazowsze czerskie przypadło najstarszemu Bolesławowi, a księstwo sieradzko-łęczyckie – Siemowitowi I. Z takiego podziału nie był zadowolony Kazimierz, książę kujawski. Korzystając z chwilowego zamieszania (jego bracia byli wtedy w Płocku, gdzie grzebali ojca), zaatakował i usunął Siemowita z jego ojcowizny.

I gdy wydawało się, że spór między braćmi nabierze rozpędu... Bolesław zmarł. Władął Mazowszem jedyne przez rok, a swoje ziemie przekazał Siemowitowi. Kazimierz i tym razem „błysnął” inicjatywą – wydarł bratu ziemię dobrzyńską.

Bolesław żył tylko 38 lat, tymczasem jego ojciec Konrad prawie 60, dziad Kazimierz – 56, a młodszy brat o tym samym imieniu – około 57.

W 1228 roku młody książę uczestniczył w ceremonii powołania do życia zakonu rycerskiego, który miał chronić mieszkańców Mazowsza przed napadami pogan. Nosił nazwę Fratres Milites Christi, czyli Bracia Rycerze Chrystusowi, zwani też braćmi dobrzyńskimi, od nazwy ziemi nadanej im przez Konrada I.

Kalendarium

1210 r. – przychodzi na świat

1229 r. – obejmuje we władanie księstwo sandomierskie

1230 r. – żeni się z Gertrudą, księżniczką śląską (†1244)

1244 r. – żeni się z Anastazją, księżniczką ruską

1247 r. – po śmierci ojca przejmuje władzę nad resztą Mazowsza

1248 r. – umiera 5 grudnia (prawdopodobnie w wyniku choroby)

[Konard I Mazowiecki i Agafia Światosławówna brali ślub w Płocku.](#)

[FOT. ARCH. BIBLIOTEKA CYFROWA UNIwersYTETU WROCŁAWskiego, \[UBIORY W POLSCE 1200-1795. PRZEZ J. MATEJKĘ, 1228-1333, RYC. 6\].](#)

[„Grzymisława z synem Bolesławem Wstydlwym w więzieniu u Konrada Mazowieckiego”, drzeworyt Józef Holewińskiego wg rysunku Jana Matejki.](#)

[FOT. POLONA.PL, WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA IM. HIERONIMA ŁOPACIŃskiego W LUBLINIE, SYGN. 1630/XVIII](#)

UWAGA

Informacje opublikowane przed 1 stycznia 2021 r. dostępne są na stronie archiwum.mazovia.pl